

עין משפט
נר מצוה

1 א מיי פייצ מהל' דמיס הל' ה סמג ללון רמב טוש"ע ייד סי' רלז סעיף נט:

ז ב מיי פ"ח מהלכות שבת עשור הל' ה [טוש"ע א"ח סי' תרי"א סעי' 6]:

תוספות

שנית אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי. לא ארחץ היכי דמי. שחול עליה איסור [רחיצה] נמר: אם לא ארחץ במי משרה. ולק [סיר] שם תרחץ איכא ניוול: רבא תרמי קמי ועלוס דשניט וטבועש שלג ארחץ ולא רלה לתקן דלמר קונס שלג ארחץ דלי"כ הייט כמו רישא ר' לא רתה אפילו ציט אחד דהא גחלתא הוים מוקמין לה: ורבינוהו אע"פ שאסר בבבול. בתשמיש המטה צנעילת הסנדל ברחיצה וסיכה גחלתה ושחיה אין עוש כרת אלף על האכילה דהוי עניו ודאי ככלל כל הנפש אשר לא תעונה [ונכתרה] ואי אחרת דמינעת רחיצה הו' עינוי אחרתה נמי לחייב כיה"כ ומימא דכפרק בתרא דיומא (דף ע"ד:) פריך ובי"ט צנעי שמיש הי' אומר תעני את נפשותיכי אחיה עניי שיש צו [לצדק נפש] הוי אומר זו אכילה וסמיה ועל העושה צו מלאכה דכתיב זה כרת: כי רחץ ליחייב כרת. דהא לא מעניי נפשיה. ובדין הוא דמצי לשנויי ליה דנהי דרחיצה מיקריא עניו אין חייבין עליה כרת דהא צעין עניו נפש שיש צו אבוד נפש וצעניו רחיצה יתא אלף דרבא פרקה אפי' אליבא דהנהו תנאי דלית להו הך דרשא דלחיתא פ' יוס הכפורים^[1]: מילתא ידיעה עניויה השאח. דהיינו אכילה דבאזות יוס מינכר עניויה ורחמנא לא קפיד ציוס הכפורים אלף צעניו

דמינכר צההוא יומא: גצי נדרים דכסיז כל נדר וכל צצועס איסר לענוה נפש מילנא דאחיא ציפ לידו ענוי. דקרא הכי משמע דכיון שנדרה מביתמה לענות נפש מיפר: ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי.

אצל דרבנן אדרבנן לא קשיא דנהי דמיניעת רחיצה הגוף הוי ענוי צבגדים ליכא זערא כולי האי ועוד דאפילו תמנא לומר דאיכא זערא בכביסה כרחיצה אפילו הכי מנא אמרי רבנן דחיי אחרים קודמין אצל דרבי יוסי אדרבי יוסי קשיא דחי כביסה לדידיה אית זה זערא כולי האי עד [שכביסתן] קודמין לחיי אחרים כל שכן דסבירא ליה דברחיצת הגוף איכא ענוי נפש. זה נ"ל: מעיין של בני העיר. היוזא זעיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים שאס אינו מספיק לשמית כולן שמיימן קודמת דחייהן קודמין כדדרשינן בריש פרק אזהר נשך (ב"מ סב.) מדכתיב [ויקרא כה] וחי אחיך עמך:

צהממן וצהמם אחרים צהממן קודמת. אס אינו מספיק לצהמת כולן: כביסת וצביסם אחרים. כביסת בגדיהן: חיי אחרים וצביסן.

בני עיר אחרת לריינן אותו לשמיימן ובני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי אחרים קודמין בני עיר אחרת לשמיימן מפני שיש בהן חיי נפש מה שאין כן בכביסה: רבי יוסי אומר כביסמן של אותה העיר קודמת לשמיימן של בני עיר אחרת. דסבירא ליה לרבי יוסי דכיון דכניעת כביסה איכא זערא טובא חיי נפש הוא: השאח כביסה אמר ר' יוסי יש זה זעיר. כי ממנע ליה ולא כיבס:

השתא. שניכר העניו צו ציוס דהיינו מניעת אכילה ושחיה אצל מניעת רחיצה אין העניו ניכר צו ציוס: אבל גבי נדר בתיב לענות נפש. משמע דמר שיבא לנסוק לידו עניו נפש והיינו רחיצה: מעיין של בני העיר. כגון שמי עירות התסמפקות ממעיין אחד רשאין בעלויות לעכב את המים עד שיטמו דכתיב וחי אחיך עמך חיין קודמין לחיוו ואחר שיטמו גם התחמושים יעכבו העלויות עד שיטמו בבתמן וכל שכן עד שיכנסו בגדיהן: רבי יוסי אומר בביתן קודמת לחיי אחרים. אלמא משני אפי' לכביסה זער ומשני דאין ודאי משני לכביסה טפי זער מרחיצה:

פ:

ר"ן

שנים אס ארחץ. וכדפרקינן הגאח רחיצה עלי לעולס אס ארחץ.

אס לא ארחץ היכי דמי מה תלתה צענין זה: אס לא ארחץ צמימי משרה. מים ששורין צהן פשמן שהן סרוומין ציומר דהייז תעביד תרחץ צמי משרה איכא ענוי לא תרחץ מתסרלא הגאח רחיצה עלה:

דכווסיה דקמי אס לא אתקשט צנפט לנלוך הוא. שהוא מטונק ומסריח. ולישנא צעלמא קשיא ליה היכי קרא ליה קישוט דלדרכה לכלוך הוא: **אלא דאמרה הגאס רחיצה עני לעולס אס ארחץ ושצועה שלא ארחץ.** והשתא לא לריכי לאוקמה צאומרת אס ארחץ היום אלף צאומרת אס ארחץ סתמא דלעולס משמע דת"ק סבר דיש צה ענוי נפש ורבי יוסי סבר דלית צה ענוי נפש. וליכא למיפרך השתא כדפרכינן ליתני רבי יוסי אומר תנאי זה אין צו ענוי נפש דלא אפשר למיתני הכי דהא קמני ושצועה שלא ארחץ דלית ציה [תנאין] ולא שיץ למימר תנאי זה. ונראה צעיני דלהכי נקטיניהו תנא להני תרי גוויי לאשמועינן רבותא דרבנן ודרבי יוסי דרבנן דאף על פי שלג חל הנדר לגמרי מפר ומשום רבותא דרבנן נקט מילתיה צתנאי ומשום רבותא דרבי יוסי נקט שצועה שלא ארחץ צלג תנאי ואע"ג דחיילא מהשתא לא מצי מפר דברחיצה לרבי יוסי ליכא ענוי כלל:

אין ענוש כרת אלף על האוכל והשוחט. דכתיב כל הנפש אשר לא תעונה והאצדתיס) אחיה ענוי שיש צו אבוד נפש הוי אומר זו אכילה וסמיה ועל העושה צו מלאכה דכתיב זה כרת: כי רחץ ליחייב כרת. דהא לא מעניי נפשיה. ובדין הוא דמצי לשנויי ליה דנהי דרחיצה מיקריא עניו אין חייבין עליה כרת דהא צעין עניו נפש שיש צו אבוד נפש וצעניו רחיצה יתא אלף דרבא פרקה אפי' אליבא דהנהו תנאי דלית להו הך דרשא דלחיתא פ' יוס הכפורים^[1]: מילתא ידיעה עניויה השאח. דהיינו אכילה דבאזות יוס מינכר עניויה ורחמנא לא קפיד ציוס הכפורים אלף צעניו

דמינכר צההוא יומא: גצי נדרים **דכסיז כל נדר וכל צצועס איסר לענוה נפש מילנא דאחיא ציפ לידו ענוי.** דקרא הכי משמע דכיון שנדרה מביתמה לענות נפש מיפר: ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי. אצל דרבנן אדרבנן לא קשיא דנהי דמיניעת רחיצה הגוף הוי ענוי צבגדים ליכא זערא כולי האי ועוד דאפילו תמנא לומר דאיכא זערא בכביסה כרחיצה אפילו הכי מנא אמרי רבנן דחיי אחרים קודמין אצל דרבי יוסי אדרבי יוסי קשיא דחי כביסה לדידיה אית זה זערא כולי האי עד [שכביסתן] קודמין לחיי אחרים כל שכן דסבירא ליה דברחיצת הגוף איכא ענוי נפש. זה נ"ל: **מעיין של בני העיר.** היוזא זעיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים שאס אינו מספיק לשמית כולן שמיימן קודמת דחייהן קודמין כדדרשינן בריש פרק אזהר נשך (ב"מ סב.) מדכתיב [ויקרא כה] וחי אחיך עמך:

צהממן וצהמם אחרים צהממן קודמת. אס אינו מספיק לצהמת כולן: **כביסת וצביסם אחרים.** כביסת בגדיהן: **חיי אחרים וצביסן.** כביסת בגדיהן של בני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי אחרים קודמין **בני עיר אחרת לשמיימן** ובני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי יוסי **אומר כביסמן של אותה העיר קודמת לשמיימן של בני עיר אחרת.** דסבירא ליה לרבי יוסי דכיון דכניעת כביסה איכא זערא טובא חיי נפש הוא: **השאח כביסה אמר ר' יוסי יש זה זעיר.** כי ממנע ליה ולא כיבס:

השתא. שניכר העניו צו ציוס דהיינו מניעת רחיצה אין העניו ניכר צו ציוס: אבל גבי נדר בתיב לענות נפש. משמע דמר שיבא לנסוק לידו עניו נפש והיינו רחיצה: מעיין של בני העיר. כגון שמי עירות התסמפקות ממעיין אחד רשאין בעלויות לעכב את המים עד שיטמו דכתיב וחי אחיך עמך חיין קודמין לחיוו ואחר שיטמו גם התחמושים יעכבו העלויות עד שיטמו בבתמן וכל שכן עד שיכנסו בגדיהן: רבי יוסי אומר בביתן קודמת לחיי אחרים. אלמא משני אפי' לכביסה זער ומשני דאין ודאי משני לכביסה טפי זער מרחיצה:

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

רש"י

שנים אס ארחץ. ^(א) זה דהוי ענוי נפש לרבי יוסי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו: אס לא ארחץ דקסני היכי דמי **(אילימא) דאמרה סיוספר הגאס רחיצה עלי לעולס אס לא ארחץ צמי משרה.** תרחץ איכא ניוול ואע"ג דרתהא מיהו משום דאין המים יפים ויש להן ריח רע הויא ניוול ור' יוסי סבר תרחץ ואין צרך כלום דצההיא יומנא לא שמייה ניוול: **דכווסיה גצי קישוט.** דקמני סיופא אס לא אתקשט דלמרה מיתסר עלי הגאח קישוט כגון כיחול ופירכוס אס לא אתקשט צנפט לכלוך הוא שהנפט מסריח: **לעולס.** כדאמר מעיקרא דלסרה הגאח רחיצה עלה לעולס ומתני' חדא קמני דהכי אמרה אס ארחץ ^(א) [ושצועה שלג] ארחץ דליתסר עלה רחיצה לגמרי אפי' צוימנא חדא ואי נמי דלמרה הגאח קישוט עלי לעולס כגון קישוט דצגדי צצעיון וקישוט צשמים אס אתקשט אפילו פעס אחת ושצועה שלא אתקשט כלל ורבי יוסי לטעמיה דלניוויל לא חייס כלל וליכא ענוי נפש. וליכא למיפרך נמי כדפרכינן לעיל דליתני תנאי זה אין צו ענוי נפש דהכא ליכא תנאי כלל מדלתיא שצועה אצתריה ועקרה לה: **אע"פ שאסור צכולן.** צכל הני דאית צהו דז ענוי ברחיצה וצסיכה וצנעילת הסנדל ובתשמיש המטה: **אינו חייב עליהן כרת אלף על האוכל ועל השוחט והעושה צו מלאכה.** דלא חייבה תורה אלף צהני

דכתיבי צדהיא ^(א) גצי יוס הכיפורים דכתיב תענו את נפשותיכס משמע שהנפש יודעת העניו וזהו ענוי אכילה וסמיה דרגיל צהו וכיון דלא אכיל ההוא יומנא ידיעה עניויה: **רחיצה לא ידיעה עניויה.** דלאו כל יומנא רגיל למירחץ והשתא נמי כי לא רחץ לא הוי ניכר העניו: **אצל גבי נדר דכסיז לענוה נפש.** משמע שעמיד לענות והיינו נמי רחיצה דלתיא לידו ענוי נפש ואהכי מיפר לה: **מעיין של בני העיר.** שמוקד והולך לעיר אחרת ואין צו אלף כדי סיפוק שמיימן של בני אותה העיר הרשות צידן לסותמו שלג ילך לאותה עיר אחרת שלמטה הימנה לפי שהמים שלהן הם והמים צרשות חייהן קודמין לחיי אחרים: ואס יש צה כדי חייהן של אלו ושל אלו ואין צה להסתפק ממנה שנשאח מאותו מעיין אלף כדי צהמתן של בני אותה העיר: **כביסמן וצביסם אחרים.** אס יש צו כדי חיותן וכדי צהמתן של בני אותה העיר ואין צמה שנשאח צמעין אלף כדי כביסת בגדיהן של בני העיר: **חיי אחרים וצביסמן.** שיש לבני העיר ולצהמתן להשקות ממעין אחד ואין כביסה להם אלף זה ואף חיי אחרים תלויין צו ואין צו אלף כדי שיעור של אחד מהן: **חיי אחרים קודמין לכביסמן.** ויניחוס לבני אותה עיר אחרת לחייהן ואל יכבסו צו בגדיהן: **השאח כביסה.** דצבגדים קאמר ר' יוסי דאית ציה זערא ולהכי כביסמן קודמת: ^(א) **גוף כולו מיצעיא.** דאית ציה ענוי כשאינו רוחץ: כביסת

שלג ילך לאותה עיר אחרת שלמטה הימנה לפי שהמים שלהן הם והמים צרשות חייהן קודמין לחיי אחרים: ואס יש צה כדי חייהן של אלו ושל אלו ואין צה להסתפק ממנה שנשאח מאותו מעיין אלף כדי צהמתן של בני אותה העיר: **כביסמן וצביסם אחרים.** אס יש צו כדי חיותן וכדי צהמתן של בני אותה העיר ואין צמה שנשאח צמעין אלף כדי כביסת בגדיהן של בני העיר: **חיי אחרים וצביסמן.** שיש לבני העיר ולצהמתן להשקות ממעין אחד ואין כביסה להם אלף זה ואף חיי אחרים תלויין צו ואין צו אלף כדי שיעור של אחד מהן: **חיי אחרים קודמין לכביסמן.** ויניחוס לבני אותה עיר אחרת לחייהן ואל יכבסו צו בגדיהן: **השאח כביסה.** דצבגדים קאמר ר' יוסי דאית ציה זערא ולהכי כביסמן קודמת: ^(א) **גוף כולו מיצעיא.** דאית ציה ענוי כשאינו רוחץ: כביסת

כביסת וצביסם אחרים. אס אינו מספיק לצהמת כולן: **כביסת בגדיהן: חיי אחרים וצביסן.** כביסת בגדיהן של בני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי אחרים קודמין **בני עיר אחרת לשמיימן** ובני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי יוסי **אומר כביסמן של אותה העיר קודמת לשמיימן של בני עיר אחרת.** דסבירא ליה לרבי יוסי דכיון דכניעת כביסה איכא זערא טובא חיי נפש הוא: **השאח כביסה אמר ר' יוסי יש זה זעיר.** כי ממנע ליה ולא כיבס:

השתא. שניכר העניו צו ציוס דהיינו מניעת רחיצה אין העניו ניכר צו ציוס: אבל גבי נדר בתיב לענות נפש. משמע דמר שיבא לנסוק לידו עניו נפש והיינו רחיצה: מעיין של בני העיר. כגון שמי עירות התסמפקות ממעיין אחד רשאין בעלויות לעכב את המים עד שיטמו דכתיב וחי אחיך עמך חיין קודמין לחיוו ואחר שיטמו גם התחמושים יעכבו העלויות עד שיטמו בבתמן וכל שכן עד שיכנסו בגדיהן: רבי יוסי אומר בביתן קודמת לחיי אחרים. אלמא משני אפי' לכביסה זער ומשני דאין ודאי משני לכביסה טפי זער מרחיצה:

מסורת הש"ס

(א) לעיל ט. (ב) ג. יומא ע"ג. (א) [מוספתא ב"מ פ"חא]. (ד) [שיין לרף פ"א]. (א) [ויקרא כג.] (1) [יומא ע"ג].

תורה אור השלם

1. וְהִיָּתָה לָכֵס לְחֻקָּה עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִי לַחֹדֶשׁ תַּעֲנֶה אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מַלְאָכָה לֹא תַעֲשֶׂה הָאָזָרָח וְהָגֵר הַגֵּר בְּחוּבְכֶם:
ויקרא טז כט

2. כָּל גֵּדֵר וְכָל שְׂבַעַת אֶסֶר לְעֶנֶת נָפֶשׁ אִישָׁהּ יִקְיָמֶנּוּ וְאִישָׁהּ יִצְרֹנָה:
במדבר ל יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא הבא מענינא דקרא והבא מענינא דקרא גבי: (ב) רש"י ד"ה שנית אס ארחץ דזה הוי עניו וכו' דלית להו אס לא וכו' אלמא וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה דלמרה מתסר וכו' מייסו כיוון דאין המים יפים: (ג) ד"ה לעולס וכו' אס ארחץ אס לא ארחץ דליתסר: (ד) ד"ה איט חייב וכו' דהייא הס"ד:

מוסף רש"י

בנדריי רשעים. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדריי רשעים, משמע דלאוהו ככר יהא עליו כנדריי רשעים וכיון דלומר הכי נדר בבגדיי וביקרביי ובשבועיה. ואס אלמא מחייב מירות וקרנן ושצועה, דמיב נמי קרנן שצועה, דלרנן של רשעים הוא שטוריים צניורות ובקרנן ושצעין, וסאי כי אמר כנדריי רשעים הוי מנאן דלמר הריני מיר אס אוכל הימנו והרי עלי כקרנן ושצועה שאני אוכל (דע"ט ט.). כביסתן וכביסת אחרים. ויש להם מקום שישקו צהמם (דאמ"ה בשו"מ).

פירוש הרא"ש

אם לא ארחין היכי דמי. צאיוה לשון אמרה שחל עלה איסור רחיצה: בפי' משרה. ששורין צהן פשמן והס סרוומין והוא לא תרחץ צהן ותאסר צחריה ולקך מפר לה: לבלוך הוא. ולא מיקרי קישוט: אלא אמר רבא. תרמי קמני הגאח רחיצת עולס עלי אס ארחץ היום דמפרש לעיל ושצועה שלא ארחץ לעולס: אע"פ שאסור בבבול. בתשמיש המטה וצנעילת הסנדל ברחיצה וסיכה גחלתה ושחיה תענו את נפשותיכס מילתא ארדיין עניויה